

(/)

🏠 (/) > Diverse (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84>) > Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Dansk Ekspeditionshistorie bd. 1-3

← [Forrige artikel \(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-bibliotekshistorie-1-2\)](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-bibliotekshistorie-1-2)

Dansk Ekspeditionshistorie bd. 1-3

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 534

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3)

[84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3\)\) **in** \(\[http://www.linkedin.com/shareArticle?\]\(http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3&title=\)](http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

[mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3&title=\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-ekspeditionshistorie-bd-1-3&title=)

Dansk Ekspeditionshistorie bd. 1-3

Redigeret af: Anne Haslund Hansen, Michael Harbsmeier, Christian Sune Pedersen, Jesper Kurt-Nielsen, Peter Andreas Toft & Kristian Hvidtfelt Nielsen

Gads Forlag 2021, 3 x 450 sider. Illustreret. 800 kr.

Af Kresten Søe

Indhold og opbygning

Dansk Ekspeditionshistorie er en rigt illustreret samlet kronologisk opbygget udgivelse i tre bind i stort format:

Bind 1 er under titlen: "I kongens og oplysningens tjeneste" og omfatter perioden 1600-1850. Her lægges ud med en sammenfattende indledende definition på opdagelsesrejsernes formål. Det være sig politisk, videnskabeligt, i tråd med Oplysningstidens strømninger, med henblik på økonomisk vinding eller landets internationale prestige blandt andre kolonimagter. Formål og mål, der ofte var delvist sammenfaldende eller gled over i hinanden. Kendetegnende for ekspeditionerne var, at de ofte havde deltagelse af andre nationaliteter - fx den danske Vitus Berings opdagelsesrejser for den russiske Zar eller Carsten Niebuhr, som i bogens første ekspedition var tysker udsendt af den danske konge.

Bind 2: "For fremskridtet og nationen i imperialismens tidsalder" omfatter tiden 1850-1945. Her fortælles med afsæt i de Slesvigske Krige, der godt nok forvandlede Danmark til en neutral småstat, men også netop derfor lettede mulighederne for at operere i stormagternes kolonier i tidens kapløb om kortlægning af verden og opnåelse af videnskabelig prestige.

Danske ekspeditioner kunne således i denne periode med udgangspunkt i en harmløs småstat få adgang til at færdes uhindret i videnskabeligt ærinde overalt i verden og derved hjembringe et hav af genstande til landets museer.

En særlig rolle fik de mange ekspeditioner til Danmarks nordatlantiske besiddelser. Disse havde nemlig også udenrigspolitisk betydning i national manifestation, kortlægning og tilstedeværelse for at markere Grønland som en dansk besiddelse. Dette skete i kapløb med Norge, der i 1930'erne forsøgte at sætte sig på Østgrønland, men efterfølgende led nederlag ved domstolen i Haag.

Bind 3 omhandler med titlen: "Kold krig, afkolonisering og nye horisonter" tiden efter 2 verdenskrig op til 2020. Perioden hvor de store imperier gik i opløsning, og kolonierne i udstrakt grad blev selvstændige. Årene her var også lige som 1930'erne præget af den teknologiske udvikling, hvor telegraf, jernbane, dampskibe, fotografi og nye transportmidler både i og til fjerne egne. Skiftet fra dromedarer, hesteryg og hundeslæder til fly og motortransport revolutionerede på mange måder ekspeditionerne.

Et vigtigt element var også her den etnografiske vinkels skift fra den "hvide mands" betragtninger over fremmede tilbagestående folkeslag til en gradvis overgang til at betragte og vurdere de fjerne landes etnografi på dens egne præmisser. Her galdt det ofte om at sikre og beskrive kulturer og livsformer for eftertiden, idet de kunne forudses at bukke under med kort horisont i mødet med vestlig påvirkning.

Her kommer også elementer ind med hensyn til det moderne forskningsideal, som er baseret på fordybelse og indlevelse i symbiose med videreudvikling af de videnskabelige metoder og teknikker. Ekspeditionernes tematisering blev nu gradvist mere og mere internationaliseret - både som følge af dokumentation, videnskabelig diskurs og internationalisering af ekspeditionsdeltagernes nationalitet. Fælles for de fleste ekspeditioner var dog stadig afhængighed af og samspil med lokalbefolkningen på åstederne til fx arbejdskraft og logistik.

Rigt illustrerede selvstændige kapitler af hver sin forfatter

De enkelte kapitler er afsluttet om en enkelt ekspedition med hver sin forfatter. Hertil kommer fine redaktionelle indledende kapitler i hvert bind, der samler og analyserer tendenserne i de enkelte perioder. I alt 25 fagfolk deltager hver med et eller flere kapitler.

Men også variationerne i vinklerne i de enkelte kapitler er medvirkende til at give både helhedsindsigt og overblik over de 500 år med hensyn til ekspeditionernes skiftede karakter i takt med Danmarks ændrede rolle i verden og den historiske udvikling. - Alt sammen elementer, der gennem årene forskød koncepterne fra farefulde samtidsrejser, primitiv kortlægning og beskrivelser og indsamling af objekter til at få mere og mere karakter af direkte videnskabeligt feltarbejde. På samme måde følges via kronologien de videnskabelige metoder, som i kraft af udviklingen både er blevet forbedret og standardiserede med hensyn til den stadigt mere udbredte europæiske og globale videnskabsdeling.

Især i de første to bind byder størstedelen af kapitlerne på en del fortællinger om store bedrifter og lige så store tragedier, men også om kulturmøder, etnografi og videnskabelige erkendelser og udenrigspolitiske interesser dominerer her i fremstillingen.

Indholdet i værkets enkelte kapitler er snart primært biografisk, snart action- og rejsepræget, snart historisk videnskabeligt med redegørelse for udvikling af metoder eller centreret om interne opgør mellem de agerende og videnskabelig kolleger.

Redaktionen er her så vellykket, at kapitlerne trods hver deres dominerende vinkel med hensyn til førnævnte elementer udgør et samlet billede, der tilsammen danner en afbalanceret periodehelhed med lidt af hvert uden ret mange overlapninger.

Yderligere bidrager helsides vignetter med supplerende oplysninger i periferien og et rigt illustrationsmateriale på fornem vis til udbygning af både den samtidshistoriske ramme og atmosfære.

Fremstilling med skift i vinkler, koncept og abstraktionsniveau

Værket er i et indbydende stort format, og fremstillingen er sat i to ret smalle spalter, som - i hvert fald hos undertegnede krævede en del læsetilvænning.

Abstraktionsniveauet i fremstillingen er lidt ujævnt kapitel for kapitel med - snart en stor mængde kildeindslag, der analyseres direkte i fremstillingen, snart et lidt mere tørt og videnskabeligt sværere sprog med mange detaljer, personer og mere dybdybende kommentarer.

Men langt de fleste kapitler er relativt lettilgængelige og dertil i reglen spændende læsning suppleret af flotte illustrationer, hvor værkets store format og udstyr kommer virkelig til sin ret.

Redegørelsen for den samtidshistoriske ramme er generelt veltilrettelagt, men enkelte steder har man som læser indtryk af, at forfatterne har ladet sig indfange af kildematerialets overdetaljerede personalhistorie og videnskabelige trakasserier og fejder.

Jo, de agerende og deres samtidsinteraktioner er også en del af ekspeditionshistorien. Men når dette stof som fx i kapitlet om Lauge Koch overskygger den egentlige ekspeditionshistorie bliver det ofte for meget.

Positivt fremhæves skal her, at bind 2 rummer et særdeles fint kapitel om rejsebogsforfattere og den mere populære udbredte formidling i form af ekspeditions- og rejsebøger, samt disses udbredelse, samtidsfunktion og betydning. Et kapitel, der også giver læseren indblik i de mest kendte

forfattere fx Aage Krarup Nielsen, Hakon Mielche og Arne Falk-Rønnes ret omfattende produktion i genren og fx Thorkild Hansens betydning for udbredelse af almen viden om ekspeditionerne og slavehandelen. Pressens formidlingsrolle i ekspeditionerne i aviser og radio bliver også meget fint og bredt udbygget og problematiseret.

Om temaer, racismeelementet og inddragelse af samtidspræmisser

I det samlede værk er bidragyderne og redaktionen tydeligvis lidt tilbageholdene mht. racisme, og forfatterne supplerer her ofte sådanne passager og kildeuddrag med henvisning til de generelle samtidige holdninger.

Bredt set kommer værket fint om det nu så tidsaktuelle ømme punkt, om end nutidssynsvinklerne ind imellem svæver ret lavt over vandene i enkelte kapitler og indslag - fx om disciplin på skibe, afstraffelse af oprør og enerådige ledelse.

I et kapitel om storvildtjagt til indsamling af dyr til museer og zoo lige efter krigen ligger forfatterens egen begejstring for storvildtjagt, indsamling af dyr, jagtgåde og generel maskulinitet og ditto udfoldelse på et meget lille sted. Et element, der her gentaget sættes i relief af udvalgte uddrag fra kilder og samtidserindringer i en samstilling, hvor man som læser mere fornemmer nutidig udskamning end analyseret information på samtidspræmisser.

I samme åndedrag skal dog tilføjes, at netop dette kapitel byder på værkets nok bedste kildeanvendelse ved fx at lade uddrag af samtidskilderne selv illustrere tidens begyndende skeptiske erkendelse med hensyn til det uholdbare i disse indsamlingsmetoder.

Jo, ingen er jo i dag i tvivl om at foretrække fotosafari frem for storvildtjagt og dioramaer med udstoppede dyr. Men her er for mig tale om en eftertænkning af samtid præget af andre generelle holdninger og uden tv, charterrejser og naturfilm.

For de fleste både børn og voksne var der kun bøgerne som informationskilde. Den eneste mulighed for at få reelt visuelt indblik i andre verdensdeles dyreliv var her at aflægge besøg i de naturhistoriske museer og zoologiske haver.

Konklusion et vigtigt spændende og meget informativt storværk

Trods de generelt få spredte anker og det lidt ujævne til tider detaljerede niveau udgør Dansk Ekspeditionshistorie et både spændende, velredigeret og vigtigt nationalt værk i sit emne.

Både selve fremstillingen, strukturen og periodeinddelingen er generelt velfungerende, ligesom den indbydende illustrationsside spiller fint sammen med teksten.

Yderligere er det en stor force, at man - efter at have sat sig ind i de indledende sammenfattende periodekapitler - frit kan udvælge og læse de enkelte kapitler selvstændigt.

For undertegnede fængede især Grønlandsekspeditionerne, de arktiske kapitler, opmålingen af Island og de ældre ekspeditioner, som udbygger Thorkild Hansens klassiske bogudgivelser.

Men også Sahara i mellemkrigstiden, Afrika efter krigen, byhøjen i Hama og de mange etnografiske indslag og deres behandling optog mig meget.

Sidste binds omtale og tilgang til iskerneboring på indlandsisen udgør en spændende anderledes vinkel i klimadebatten, ligesom Eigil Nielsen og drømmen om den firbenede fisk, Danmark i rumalderen og gensynet med den danske koloni på Guldkysten fænger.

Sidst men ikke mindst vakte formidlingsaspektet og dets mange gnister til eftertanke i samspillet med den moderne journalistik under de to sidste Galathea-ekspeditioner.

Alt i alt er der tale om et stort anlagt og indbydende dansk historisk værk, som med sine mange aspekter både udbygger og supplerer den almindelige

danmarkshistorie og sætter den i yderligere perspektiv.

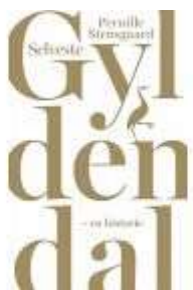
Dansk Ekspeditionshistorie fortjener opmærksomhed og vil få opmærksomhed efter fortjeneste hos både mere alment og især videregående historisk interesserede.

[Historie-online.dk, den 7. december 2021]

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-bibliotekshistorie-1-2>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

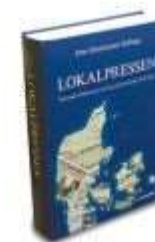

SELVESTE GYLDENDAL (2)

(<http://www.historie-online.dk/temaer-9/selveste-gyldendal-2>)

ØKONOMISK TEORI - I HISTORISK BELYSNING

LOKALPRESSEN

[online.dk/boger/lokalpressen](http://www.historie-online.dk/boger/lokalpressen))
